

Alicja Hruzd

Spółeczne, kulturowe i edukacyjne
konteksty pedagogiki
międzykulturowej Cieszyn-Ustroń
Jaszowiec, 19-21 października 2009
roku

Ars inter Culturas nr 1, 187-192

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

nia. Na konferencji w Białowieży, podobnie jak na koncercie, pojawiły się owacje na stojąco, a bisom nie było końca. Istniała możliwość zakupu płyty z autografami członków zespołu. Miejmy nadzieję, że występ „Czeremszyny” i ciekawe obrady zainspirowały uczestników konferencji do dalszych rozważań na temat wspólnot, migracji i edukacji międzykulturowej.

**Agnieszka Solbut
Emilia Żyłkiewicz**

Uniwersytet w Białymstoku
Białystok

Spoleczne, kulturowe i edukacyjne konteksty pedagogiki międzykulturowej. Cieszyn–Ustroń Jaszowiec, 19-21 października 2009 roku

Po raz kolejny Zakład Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie wraz z Wyższą Szkołą Pedagogiczną Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie i Stowarzyszeniem Wspierania Edukacji Międzykulturowej zorganizował w Cieszynie–Ustroniu Jaszowcu konferencję naukową z udziałem gości zagranicznych, poświęconą zagadnieniom edukacji międzykulturowej. Głównym tematem dyskusji uczyniono społeczne, kulturowe i edukacyjne konteksty pedagogiki międzykulturowej. Wyjątkowego charakteru niniejszej konferencji dodawała przypadająca na ten czas 20 rocznica powstania Zakładu i Katedry Pedagogiki Ogólnej, co nie mogło pozostać niezauważone przez organizatorów i gości spotkania.

Gospodarze chcieli zwrócić uwagę uczestników konferencji na następujące zagadnienia:

- czas społeczny a pedagogika i edukacja międzykulturowa,
- polityka i nauki społeczne wobec wielo- i międzykulturowości,
- problemy pogranicza – szanse i ograniczenia edukacji wielo- i międzykulturowej,
- mniejszości narodowe i etniczne na pograniczach – historia i współczesność,
- nowe konteksty edukacji międzykulturowej.

Cieszyńska konferencja naukowa zgromadziła przedstawicieli różnych dyscyplin humanistycznych (pedagogów, psychologów, etnologów, filozofów, socjologów oraz historyków), co pozwoliło uzyskać szerokie spojrzenie na społeczne, kulturowe i edukacyjne konteksty pedagogiki międzykulturowej, które bezpośrednio i pośrednio dotyczą wszystkich zgromadzonych dyscyplin naukowych. Istotne znaczenie dla merytorycznego przebiegu spotkania miało także przygotowanie i wcześniejsze przekazanie uczestnikom publikacji przedkonferencyjnych⁶.

⁶ *Spoleczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej. Konteksty teoretyczne*, red. T. Lewowicki,

Jubileuszową konferencję – w równie uroczystym miejscu (Sala sesyjna Ratusza Miejskiego w Cieszynie) – otworzył władca miejsca – dr inż. B. Ficek. Burmistrz Cieszyna przywitał zgromadzonych gości, nawiązując w swej wypowiedzi do burzliwej historii miasta na południowym pograniczu oraz miejsca spotkania uczestników – jako miejsca wielu historycznych posiedzeń. Burmistrz przypomniał fakty historyczne związane z dziejami zebranych w sali eksponatów. Następnie uroczystego otwarcia konferencji dokonał Przewodniczący Komitetu Naukowego konferencji – prof. zw. dr hab. T. Lewowicki, który – nawiązując do początków działalności Katedry i Zakładu Pedagogiki Ogólnej – przypomniał uczestnikom ideę cyklicznych spotkań naukowych, odbywających się w Cieszynie, poświęconych problematyce edukacji wielo- i międzykulturowej. Profesor-prekursor myśli i badań związanych z pograniczem polsko-czeskim nawiązał do swoich pierwszych doświadczeń z cieszyńską uczelnią, do zapału badawczego, który obecny był – i nadal jest – wśród wszystkich pracowników tworzących Zakład Pedagogiki Ogólnej. Odwołał się również do przyjaźni między różnymi uniwersyteckimi ośrodkami naukowymi, zgłębiającymi problematykę edukacji wielo- i międzykulturowej, której widocznym przejawem są cykliczne konferencje organizowane na wszystkich pograniczach oraz bogata literatura przedmiotu, stale wzbogacająca biblioteczki czytelników. W dalszej części prof. T. Lewowicki nakreślił najważniejsze obszary tematyczne tegorocznej konferencji i zaprosił uczestników do owocnych obrad.

W części inauguracyjnej kolejne cieszyńskie spotkanie naukowe głos zabrała prof. zw. dr hab. H. Rusek – Dziekan Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, nawiązując w swojej wypowiedzi do przewrotnych losów Cieszyna jako miasta pogranicznego, doświadczanego wpływami polskimi, czeskimi, niemieckimi, austriackimi, słowackimi i węgierskimi. Prof. H. Rusek wspomniała o niejednolitej historii obecnych dwóch wydziałów, Artystycznego oraz Etnologii i Nauk o Edukacji, które wpisały się w krajobraz szkolno-dydaktyczny Cieszyna. Podkreśliła też, że wspomniana już niejednorodność kulturowa pogranicza polsko-czeskiego 20 lat temu zainspirowała prof. T. Lewowickiego i jego zespół do podjęcia innowacyjnych wówczas badań, a obecnie stworzenia ośrodka badań naukowych, które mają stałą, silną pozycję wśród placówek w Polsce. Podziękowaniami za dotychczasowe osiągnięcia i z życzeniami wytrwałości i dalszych sukcesów dla całego zespołu prof. T. Lewowickiego – w imieniu swoim i władz Uniwersytetu Śląskiego – Pani Dziekan otworzyła jubileuszowe spotkanie naukowe.

Następnie głos zabrała Dyrektor Instytutu Nauk o Edukacji Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie prof. UŚ dr hab. U. Szuścik, podkreślając wieloletnie zasługi naukowe i dydaktyczne Zakładu Pedagogiki Ogólnej, który pod kierunkiem prof. T. Lewowickiego stworzył silną jednostkę naukową o ustabilizowanej pozycji w pedagogice wielo- i międzykulturowej na Uniwersytecie Śląskim oraz wśród jednostek naukowych w Polsce. Dyrektor Instytutu, życząc pracownikom dalszych sukcesów naukowych, zaprosiła uczestników do rozpoczęcia tegorocznych jubileuszowych obrad.

Po części oficjalnej rozpoczęły się merytoryczne obrady, które w istocie należą do najważniejszych podczas tego typu spotkań. Przypadająca w 2009 roku 20 rocznica

---

E. Ogrodzka-Mazur, Cieszyn-Warszawa-Toruń 2009 oraz *Społeczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej. Problemy praktyki oświatowej*, red. T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grafowska, Cieszyn-Warszawa-Toruń 2009.

powstania Zakładu Pedagogiki Ogólnej WEiNoE sprawiła, że poza częścią naukową pojawiły się liczne refleksje osobiste związane z jubileuszem.

W pierwszej zaplanowanej sesji *Czas społeczny a pedagogika i edukacja międzykulturowa* obrady prowadzili prof. zw. dr hab. H. Rusek oraz prof. zw. dr hab. T. Lewowicki.

Koncentrując się na zagadnieniu czasu społecznego w kontekście działalności Zakładu Pedagogiki Ogólnej, sesję rozpoczął prof. zw. dr hab. A. Radziewicz-Winnicki (Uniwersytet Śląski). Wskazał na okres działalności jako proces szeroko rozumianej zmiany, przebiegającej w sferze naukowej oraz społeczno-kulturowej.

Prof. dr hab. M. Sobecki (Uniwersytet w Białymstoku) wprowadził uczestników spotkania w sferę kultury symbolicznej jako elementu niezmiennie towarzyszącego pedagogice międzykulturowej, podkreślając również znaczenie tożsamości w określaniu siebie mianem członka jakiejś grupy (religijnej, terytorialnej). Prof. M. Sobecki odwoływał się w swojej wypowiedzi do kultury średniowiecznej, wskazując, że dawny dorobek kultury europejskiej wciąż pozostaje istotny dla współczesnej edukacji.

Prof. zw. dr hab. H. Rusek rozwinęła zagadnienia wskazane podczas otwarcia konferencji, skupiając się na cieszyńskim ośrodku badawczym od początku istnienia cieszyńskiej placówki. Prezentowane informacje wprowadziły uczestników w specyfikę dawnej Filii Uniwersytetu Śląskiego, a obecnie miejsca, w którym prężnie działają dwa wydziały Uniwersytetu Śląskiego: Wydziału Artystycznego oraz Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji – na tle wyjątkowej dla tak małej miejscowości wielokulturowości, wielowyznaniowości, ale również – mimo różnic – integralności obejmującej wszystkie aspekty życia mieszkańców zamieszkujących po obu brzegach rzeki Olzy.

Zagadnienie czasu pojawiało się we wszystkich wystąpieniach, każdy z prelegentów prezentował inną perspektywę zmienności niesionej przez upływający czas. Podobnie było w przypadku kolejnego w tej sesji gościa – dra hab. J. Kurzepy (Wyższa Szkoła Psychologii Społecznej we Wrocławiu), który dostarczył uczestnikom wielu wzruszeń, odwołując się do swojej działalności naukowej, od kiedy stawiał swoje „pierwsze kroki” do chwili obecnej. Wystąpienie było bardzo osobiste, pełne refleksji i krytycyzmu – wobec siebie, ale i inspiracji wsparcia dla młodego naukowca – wskazujące wzloty i upadki, natchnienia i pojawiające się bariery. To wszystko dr hab. J. Kurzepa – z wyrazami podziękowań, szacunku i sympatii dla prof. T. Lewowickiego i jego zakładu – składał na ręce wszystkich uczestników cieszyńskiego spotkania.

Polityka i nauki społeczne wobec wielo- i międzykulturowości to tematyka drugiej części spotkania. Ważnym elementem było wskazanie, że wielo- i międzykulturowość, to nie tylko obszary badań pedagogiki, ale również innych nauk społecznych – psychologii czy socjologii. Moderatorami tej sesji byli prof. UAM dr hab. J. Miluska, prof. zw. dr hab. A. Radziewicz-Winnicki, prof. dr hab. T. Siwek oraz prof. dr hab. M. Sobecki.

Socjologiczny aspekt edukacji międzykulturowej jako przyczynek do nabywania kompetencji do życia w społeczeństwie pluralistycznym zaprezentował prof. zw. dr hab. A. Sadowski (Uniwersytet w Białymstoku).

O strategii treningu międzykulturowego na przykładzie asymilatora kulturowego poinformowała prof. dr hab. A. Miluska. Odwołując się do licznych naukowych przykładów, zaangażowała uczestników w aktywny udział i włączenie się w wystąpienie. Cenne zdanie psychologa, wizualizacja problemu doświadczania innej kultury stały się wartościowym uzupełnieniem kolejnej sekcji.

Jak przystało na konferencję o międzykulturowości i otwartość organizatorów, kolejnym prelegentem był prof. dr hab. T. Siwek (Uniwersytet Ostrawski), który zaprezentował *Ocenę czeskich instrumentów prawnych w stosowaniu dwujęzyczności*. Wystąpienie to było podstawą do rozpoczęcia dyskusji na temat bilingwizmu w Polsce i w Czechach.

„Eurosieroctwo” na Śląsku Opolskim – takim zagadnieniem zajął się prof. zw. dr hab. Z. Jasiński (Uniwersytet Opolski). W związku z licznymi zarobkowymi wyjazdami zagranicznymi rodziców dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, nieunikniona jest analiza konsekwencji społeczno-pedagogicznych takich migracji. Profesor przedstawił raporty z badań przeprowadzonych w Polsce oraz na Śląsku Opolskim. Zebrani podjęli próbę oceny zagrożeń społeczno-pedagogicznych, jakie niesie ze sobą pozostawienie dziecka przez rodziców w związku z wyjazdem poza granice kraju.

Jak na jubileusz przystało, pierwszy dzień obrad uwieńczył miłym wieczornym koncertem orkiestry.

W drugim dniu konferencji uczestnicy w ramach sesji *Problemy pogranicza – szanse i ograniczenia edukacji wielo- i międzykulturowej* prezentowali zespoły badawcze i ośrodki akademickie, z których się wywodzą. Wszyscy mieli możliwość zapoznania się z działalnością pedagogów międzykulturowych z polskich ośrodków naukowych. Wśród przygotowanych prezentacji można wskazać:

- pogranicze polsko-białoruskie – Uniwersytet w Białymstoku:
  - Zespół Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii, reprezentowany przez: prof. zw. dra hab. J. Nikitorowicza, prof. UwB dra hab. M. Sobeckiego, dra T. Bajkowskiego, dr M. Misiejuk, dr J. Muszyńską,
  - Katedra Socjologii Wielokulturowości Wydziału Historyczno-Socjologicznego, reprezentowana przez prof. zw. dra hab. A. Sadowskiego,
- pogranicze polsko-litewskie – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu:
  - Katedra Socjologii Edukacji i Pedagogiki Społecznej Wydziału Nauk Pedagogicznych, reprezentowana przez prof. UMK dr hab. M.M. Urlińską,
- pogranicze polsko-ukraińskie – Uniwersytet Rzeszowski:
  - Zespół Zakładu Socjologii Kultury i Antropologii Kulturowej oraz Zakładu Badań Wschodnich Wydziału Socjologiczno-Historycznego, reprezentowany przez: dra D. Wojakowskiego, dr A. Nijader-Dudzińską, mgr A. Karneukh,
- pogranicze polsko-niemieckie – Uniwersytet Zielonogórski:
  - Zakład Socjologii Wychowania i Rodziny Wydziału Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu reprezentowany przez dra hab. J. Kurzępę,
- pogranicze polsko-czeskie:
  - Uniwersytet Opolski:
    - Zespół Zakładu Historii Oświaty i Wychowania oraz Pedagogiki Porównawczej Wydziału Historyczno-Pedagogicznego, reprezentowany przez: prof. zw. dra hab. Z. Jasińskiego, prof. UO dr hab. J. Kosowską-Rataj, dr Ł. Kwadrans,
  - Uniwersytet Śląski:
    - Zespół Zakładu Pedagogiki Ogólnej Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie reprezentowany przez: prof. zw. dra hab. T. Lewowickiego, prof. UŚ dr hab. E. Ogrodzką-Mazur, prof. UŚ dr hab. A. Szczurek-Borutę, dr B. Chojnacką-Synaszko, dr A. Gajdźcę, dr B. Grabowską, dr U. Klajmon-

-Lech, dr B. Kozieł, dr G. Piechaczek-Ogierman, dr A. Różańska, dr J. Suchodolska, dr J. Urban oraz doktorantów: mgra J.B. Bączka, mgr K. Gebel, mgra T. Gebela, mgr K. Jas, mgr I. Krzemińską-Woźniak.

Przygotowane prezentacje poszczególnych ośrodków pozwalają stwierdzić, że edukacja międzykulturowa w Polsce rozwija się bardzo prężnie i jest – biorąc pod uwagę zmienność społeczno-kulturową – dziedziną perspektywiczną w naukach humanistycznych.

W trzecim – ostatnim – dniu konferencji goście uczestniczyli w dwóch sesjach – *Mniejszości narodowe i etniczne na pograniczach – historia i współczesność* oraz *Nowe konteksty edukacji międzykulturowej*.

Pierwszą z nich prowadzili prof. zw. dr hab. Z. Jasiński, prof. zw. dr hab. W. Rabczuk, prof. zw. dr hab. I. Panic, prof. UMK M.M. Urlińska. W sesji uczestnicy mogli poznać historyczne i współczesne konteksty funkcjonowania mniejszości narodowych i etnicznych na pograniczach. Prof. I. Panic scharakteryzował szkolnictwo elementarne na Górnym Śląsku po zakończeniu wojny trzydziestoletniej.

Rodzinę nadolziańską przybliżył zebrany dr T. Kania (Uniwersytet Śląski). Wystąpienie miało charakter wspomnieniowy, biograficzny, ponieważ prelegent odnosił się do charakterystyki własnej rodziny, zamieszkującej polsko-czeskie pogranicze. Rozpoczynając od tego, co znane (własna rodzina), dochodząc do tego, co obce, doktor wyznaczył charakterystyczne cechy wielokulturowości typowej rodziny na południowym pograniczu.

Do dyskusji włączył się również prof. UG dr hab. K. Kossak-Głowczewski (Uniwersytet Gdański), który zaprezentował wyzwania współczesności wobec edukacji regionalnej i międzykulturowej na przykładzie mniejszości etnicznej Kaszubów. Wystąpienie spotkało się z dużym zainteresowaniem, a dysputy na temat podejmowanych kwestii przeniosły się w kuluary.

Współczesny obraz rodziny mniejszościowej ukazała w swoim wystąpieniu prof. UMK dr hab. M.M. Urlińska, przybliżając zagadnienie tożsamości, identyfikacji tożsamościowej Polaków na obczyźnie na przykładzie badań przeprowadzonych wśród mniejszości polskich na Łotwie.

Na zakończenie jubileuszowej konferencji uczestnikom zaproponowano udział w sesji *Nowe konteksty edukacji międzykulturowej*. Tu pojawiły się nowe, odmiennie od dotychczas przedstawianych, zagadnienia.

Dr U. Morszczyńska i dr W. Morszczyński (Uniwersytet Śląski) zaprezentowali aksjone normatywne podejście do czynników oddziałujących na edukację międzykulturową i funkcjonowanie społeczności wywodzących się z mniejszości narodowych czy etnicznych.

Kwestie religii w pedagogice międzykulturowej nie były dla uczestników konferencji nową dziedziną, ale nie oznacza to, że jest to dziedzina zgłębiona i poznana. Ks. prof. dr hab. M. Nowak (Katolicki Uniwersytet Lubelski) podjął próbę wyeksponowania wielokulturowości i międzykulturowości w nauczaniu Jana Pawła II oraz Benedykta XVI. Wystąpienie profesora spotkało się z zaciekawieniem przybyłych.

Zagadnieniem turystyki kulturalnej zajęła się prof. zw. dr hab. K. Olbrycht (Uniwersytet Śląski), która analizowała je dwubiegunowo – jako szansę i zagrożenie dla edukacji międzykulturowej. Temat podjęty przez prof. K. Olbrycht cieszył się dużym zainteresowaniem wśród zebranych osób i niewątpliwie stanowi ważny obszar rozważań w edukacji międzykulturowej.

Współczesny kontekst edukacji międzykulturowej zarysował dr P.P. Grzybowski (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Prelegent zajął się zagadnieniem Internetu stanowiącego bogate źródło wiedzy i doświadczeń oraz swoiste narzędzie badań w edukacji międzykulturowej prowadzonej w różnych ośrodkach akademickich. Doktor podkreśliła znaczenie Internetu dla współczesnego odbiorcy, który nie wychodząc z domu, może aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, kulturalnym, a także może uczyć się i pracować.

Trzydniowa konferencja przygotowana była w taki sposób, by ukazać jak największą różnorodność edukacji międzykulturowej, a także zmiany, jakie zachodzą w tej dziedzinie na przestrzeni wielu lat (od ujęć historycznych po współczesne). Społeczne, kulturowe i edukacyjne konteksty pedagogiki międzykulturowej mogliśmy obserwować, śledząc problematykę poszczególnych sekcji oraz treść wystąpień prelegentów.

Październikowa konferencja była czasem ciekawych rozważań, inspirujących dyskusji, ale również miejscem swoistych podsumowań i osobistych refleksji. Warto podkreślić, że podczas wszystkich dni obrad wszelkich informacji udzielali studenci (członkowie Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej), którzy angażowali się również w aktywny udział w konferencji.

Podsumowania trzech dni niezwykle burzliwych obrad dokonał prof. zw. dr hab. T. Lewowicki, podkreślając zasadność organizowania spotkań podejmujących rozważania „z pogranicza” nauk humanistycznych i dalszych prac badawczych w obszarze edukacji wielo- i międzykulturowej. Profesor zamknął tegoroczną konferencję, zapraszając wszystkich do podjęcia dyskusji podczas kolejnych spotkań na ziemi cieszyńskiej.

Alicja Hruzd

Uniwersytet Śląski
Cieszyn

Agnieszka Cybal-Michalska, *Tożsamość młodzieży w perspektywie globalnego świata. Studium socjopedagogiczne*, Poznań 2006, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ss. 251

Autorka recenzowanej książki podjęła próbę odpowiedzi na pytania: „Kim jestem?”, „Kim jestem, skoro jestem tak różny od innych?”, „Kim jestem w tak szybko zmieniającym się świecie?” w kategorii społecznej „My” (jako młodzi przedstawiciele ogółu polskiego społeczeństwa).

Publikacja została opatrzona obszernym wprowadzeniem, mającym zapoznać czytelnika z zaprezentowaną tematyką globalnego świata, ujmowanego w kontekście „ha-